

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/82493,Hube-Jan-Michal.html>
2022-09-30, 20:32

Hube Jan Michał

HUBE Jan Michał (1 X 1737, Toruń – 16 VII 1807, Potyca, pow. grójecki), fizyk, matematyk, pedagog. Był synem Jana Jerzego, kaznodziei kalwińskiego, i Barbary Sömmering.

Rodzice chcieli, aby został duchownym, on jednak interesował się naukami ścisłymi. Kształcił się w Szkole Nowomiejskiej, a potem ukończył toruńskie Gimnazjum Akademickie. W 1755 wyjechał na dalsze studia na uniwersytet w Lipsku, jednak zamiast teologii podjął tam studia matematyczne. Gdy miasto zostało podczas wojny siedmioletniej opanowane przez wojska pruskie, przeniósł się do Getyngi. Jego zdolności zwróciły uwagę tamtejszych profesorów, a także L. Eulera, z którym nawiązał korespondencję.

Jeszcze w Lipsku H. napisał swą pierwszą rozprawę *De sectionibus coniciis* ['o przecięciach stożka']. Wydał ją w 1759 w Getyndze w języku niemieckim (*Versuch einer analytische Abhandlung von den Kegelschnitten*). Przedmowę napisał opiekun H., znany matematyk A.G. Kästner, który podkreślił, że jest to pierwsza rozprawa na ten temat po niemiecku.

H. wrócił do kraju na przeł. 1760 i 1761. Nie przyjął propozycji, przekazanej przez akademika petersburskiego L. Eulera, wyjazdu do Moskwy (w XVII w. carowie Rosji ściągali wybitnych uczonych z zach. Europy, aby w ten sposób podnieść na wyższy poziom naukę w swym kraju). Z niewiadomych powodów nie dostał propozycji objęcia stanowiska profesora w Gimnazjum Akademickim. Zajął się gospodarstwem rolnym w Górsku. W 1765 został powołany na ważne stanowisko sekretarza miasta Torunia. Piastował je przez 15 lat.

Mimo poważnych obowiązków administracyjnych H. nie zaniedbywał działalności naukowej. Napisał m.in. książkę o

kształcie Ziemi (*De figura telluris*), którą wydał w Getyndze w 1761. Jego rozprawa o metodach zapobiegania powodziom, napisana na konkurs gdańskiego Tow. Fizycznego, zdobyła w 1767 nagrodę Fundacji księcia Jabłonowskiego. Napisał także pracę o kometach (*Von den Cometen*, Toruń 1769), oraz rozprawę z mechaniki (*Von den allgemeinen Gesetzen der Bewegung* 1764), która pozostała w rękopisie.

W 1782 H. opuścił Toruń, gdyż objął stanowisko dyrektora nauk w Szkole Rycerskiej w Warszawie. Doprowadził do zreformowania programu i metod nauczania, a także metod postępowania z uczniami (zniósł np. kary cielesne).

H. napisał kilka ważnych książek fizycznych. Na zlecenie Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych opracował po łacinie *Wstęp do fizyki dla szkół narodowych*, który został przełożony na polski przez księdza J. Koca (Warszawa 1783). Napisał też podręcznik *Fizyka dla szkół narodowych. Część I. Mechanika* (Kraków 1792). Kolejny podręcznik, *Fizyka partykularna*, był tak długo analizowany przez komisję, że w końcu nie doczekał się wydania.

Ważnym dziełem w dorobku H. były także *Listy fizyczne, czyli nauka przyrodzenia do pospolitego pojęcia przystosowana. Część I* (Warszawa 1791). Jest to bardzo udane, popularne przedstawienie fizyki. Ujęcie w postaci „listów” H. wzorował zapewne na sławnych *Listach do księżniczki niemieckiej* napisanych przez L. Eulera, które już wtedy były bestsellerem. Część pierwsza liczy 45 listów. W przedmowie H. podał, że część druga, także zawierająca 45 listów, jest gotowa do druku. Ta część, jak i planowane dalsze, nie doczekały się jednak wydania w Polsce, przypuszczalnie ze względu na wydarzenia polityczne. Ukazało się natomiast w Lipsku wydanie niemieckie w trzech tomach (*Vollständiger und fasslicher Unterricht in der Naturlehre. In einer Reihe von Briefen an einen jungen Herrn von Stande*, t. 1-2 1793, t. 3 1794). H. miał chyba od razu zamiar wydać swoje dzieło w języku niemieckim, ponieważ jego przedmowa jest datowana w Warszawie w III 1792. Dzieło H. z miejsca zdobyło popularność. W 1796 ukazało się w Pradze i Wiedniu drugie wydanie pod nieco zmienionym tytułem, a w 1801 w Lipsku trzecie, rozszerzone, w 4 tomach.

H. był uczonym o bardzo wszechstronnych zainteresowaniach i imponującej wiedzy. Napisał książkę o architekturze i cenione dwutomowe dzieło o rolnictwie. W 1790 wydał w Lipsku obszerną pracę o roli pary wodnej w atmosferze. W 1780 w Warszawie i jednocześnie w Dreźnie ukazała się *Michaelis Hube De Telluris forma Liber singularis*, książka przedstawiająca na bardzo wysokim poziomie zaawansowaną analizę matematyczną pomiarów Ziemi i podająca rozwiązanie dotyczące jej kształtu.

Po utracie niepodległości przez Polskę H. wycofał się do wydzierzawionego majątku Potycza i tam pozostał do końca życia. Został wybrany na członka powstałego w 1800 TWPN, ale nie uczestniczył w jego pracach. Jego syn Karol, matematyk, był profesorem i rektorem uniwersytetu w Krakowie.

PSB (K. Mrozowska).

K. Mrozowska: *Zarys działalności pedagogicznej Michała Hubego (1737–1807)*, SMDNP 1954, z. 2; S. Salmonowicz: *Jan Michał Hube (1737–1807) czyli z Torunia w świat oświeconej nauki polskiej*, [w:] *Szkice toruńskie z XVII-XVIII wieku*, Toruń 1992, s. 136–158.

Andrzej Kajetan Wróblewski

[Poprzedni](#)
[Następny](#)